ПРОГЛАС

**Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“**

кн. 2, 2017 (год. XXVI), ISSN 0861-7902

СЪПОСТВИТЕЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЛЕКСИКАЛНАТА АСМЕТРИЯ В БЪЛГАРСКИЯ И ЧЕШКИЯ ЕЗИК

A CONTRASTIVE STUDY OF LEXICAL ASYMMETRY IN BULGARIAN AND CZECH LANGUAGES

Радост Железарова, Прояви на лексикална асиметрия между българския и чешкия език. София: ИК „Стилует”, 2015.

Радост Железарова е бохемист и славист с неоспорим принос в областта на съпоставителните българо-чешки езиковедски изследвания. Едно от доказателствата за това е книгата ѝ „Прояви на лексикална асиметрия между българския и чешкия език” (София: ИК „Стилует”, 2015) – първото самостоятелно проучване на този важен не само за славистичната лексикология проблем.

Обект на изследването е лексикалната асиметрия между българските еднословни номинационни единици и чешките им еквиваленти, представени чрез многословни (многосъставни, комбинирани) номинационни единици, и обратно. С оглед на многообхватността на изследвания материал авторката съсредоточава вниманието си конкретно върху лексикалната асиметрия при един вид части на речта – съществителните имена, а структурата и съдържанието на изследването си изцяло подчинява на основната цел, която си поставя: да представи и обясни възможно най-пълно лексикалната асиметрия на ексцерпираните номинационни единици в двата езика. С това са свързани и формулираните задачи: да проследи в типологичен план различната продуктивност на някои словообразователни модели; да докаже, че в различните езици по различен начин се моделират отделните структурни особености в зависимост от това, как възприемането на действителността се отразява от говорещите; да посочи конкретни слабости в преводаческата практика, свързани с примери, в които е налице разглежданата лексикална асиметрия (с. 9). Във връзка с целта и задачите на своето проучване, осъществено в синхронен план, Р. Железарова прилага като основни два метода: на съпоставителен анализ и на словообразувателен анализ, при който водещ е ономасиологичният подход на чешкия езиковед М. Докулил.

Книгата е структурирана в четири глави, след които са поместени две приложения. Първата глава „Основни теоретични въпроси и преглед на изследванията по темата” представя различни научни становища по най-важните въпроси от изследваната проблематика – разглежда се статутът на словосъчетанията в езиковедската литература, понятията еквивалентност / безеквивалентност, въпросите за продуктивността / непродуктовността на словообразувателните форманти в отделните езици, за принципа за езиковата икономия и замяната на номинационните единици в практиката на превода.

Главната част на труда представлява обширната втора глава „Еднословни номинационни единици в българския и техните многословни еквиваленти в чешкия език и обратно. Съпоставителен словообразувателен анализ на съществителни имена”. Тук подробно и с много примери са разгледани отделните видове съществителни в българския и чешкия език: агентивни, деятелни, за оръдие на действието, за резултат и обект на действието, за названия на места, за названия на носители на признак, за названия на действия, за названия на признаци, за назоваване на лица жени, за названия със събирателно значение, за субективна оценка, денумерални имена. Тук авторката изхожда от българския език, като първо представя българските еднословни номинационни единици, на които съответстват чешки многословни, след което представя чешките еднословни номинационни единици със съответстващи български многословни. В главата е отделено специално внимание на асиметрията при

някои семантично оформени групи еднословни единици в чешкия и техните многословни еквиваленти в българския език, което се налага във връзка с разликите в словообразувателните процеси в двата славянски езика.

Третата глава, озаглавена „Процеси на универбизация и мултивербизация в чешкия и българския език”, съдържа разсъждения по темата за съвременните словообразувателни процеси в двата езика и съпоставката им – особено важно с оглед на лексикалната асиметрия. Макар и кратка, тази част на изследването също е приносна – тя би била полезна както за езиковедите, които проучват словообразувателните процеси в славянските езици, така и за студентите, изучаващи словообразуване на чешкия и българския език.

Последната глава „Лексикалната съчетаемост в чешкия и българския език в практиката на превода”, произтича от една от задачите, които авторката си поставя в началото на своя труд. Безспорно тази глава също е мотивирана и от личния богат опит на авторката като преводач от чешки език. Вероятно заради това авторката продължава да работи по тази тема и в следващите си научни изследвания. Темата за лексикалната съчетаемост е винаги актуална за хората, посветили се на преводаческата работа, затова тази глава има своето оправдано място в книгата на Р. Железарова.

Трудът води до обобщения и изводи, по-голямата част от които се отнася за словообразувателните процеси в съвременния чешки и съвременния български език, за приликите и разликите в субстантивните системи на двата езика и за словообразувателните им средства.

Р. Железарова в дълбочина проследява езиковата асиметрия между българския и чешкия език. Тя подробно съпоставя езиковата норма на южнославянския и западнославянския език, при което достига до извода, че от съществено значение се оказват аналитизмът на единия и синтетизмът на другия, както и контактите със съседните езици и дори народопсихологията на носителите им. Ексцерпираният материал е внушителен – около 7 500 еднословни номинационни единици с многословен еквивалент в другия език (2 050 български и 5 500 чешки еднословни номинационни единици). Книгата е приносна не само за съпоставителната славистична лексикология и словообразуване. Неотделима част от нея и са и двете приложения – *Речник на българо-чешката лексикална асиметрия* и *Речник на чешко-българската лексикална асиметрия*. Тези първи по рода си речници са ценно лексикографско допълнение и имат неоспорима полза както за езиковедите, изследващи лексикалната асиметрия, така за всички, които изучават чешки и български език или се занимават с преводи от и на двата езика.

Даниела Константинова[1]

[1] **Даниела Константнова** (Daniela Konstantinova) – доц. д-р в катедра „Славистика” на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий”, d.konstantinova@uni-vt.bg